

Sykefravær med sykdommer i luftveiene

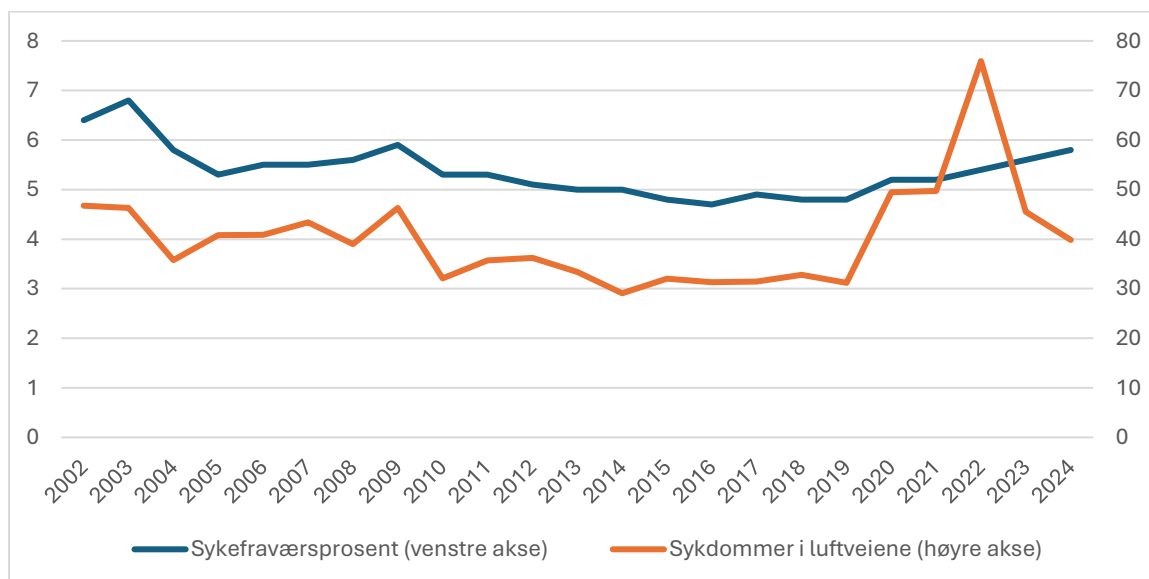
Skrevet av Lene Lehmann Moberg, 25.4.2025

Sykefravær med sykdommer i luftveiene økte betydelig under pandemien, og falt deretter i fra 2022 til 2024. Disse sykefraværene har store sesongvariasjoner og er den diagnosegruppen med størst variasjoner mellom kvartalene. Vi har undersøkt utviklingen i de vanligste enkeltdiagnosene innen sykdommer i luftveiene, og om sesongmønstrene har endret seg etter pandemien. Videre har vi undersøkt hvordan disse sykefraværdsdiagnosene varierer med alder og næring.

Utvikling over tid

Sykefraværet var høyt på begynnelsen av 2000-tallet, men i 2004/ 2005 falt det etter en regelverksreform. Aktivitetskravet ble innført og gradert sykmelding skulle prioriteres foran aktiv sykmelding. Sykefraværet økte igjen i 2009, da det var svineinfluensa ([Utviklingen i legemeldt sykefravær. Året 2024](#)). Det var spesielt sykefravær med sykdommer i luftveiene som økte (Figur 1). Fra 2010 – 2019 var sykefraværet ganske stabilt, inkludert sykefravær med sykdommer i luftveiene (Figur 1). I 2020 var det koronapandemi og et kraftig hopp i sykefraværet med sykdommer i luftveiene. Dette holdt seg nærmest på samme nivå det neste året, og hadde igjen en kraftig økning i 2022 da omikronvarianten av koronaviruset dominerte (Figur 1). Fra 2022 til 2023 falt sykefravær med sykdommer i luftveiene kraftig, og nedgangen fortsatte noe svakere fra 2023 til 2024. Disse sykefraværene ligger fortsatt på et høyere nivå enn før pandemien (Figur 1).

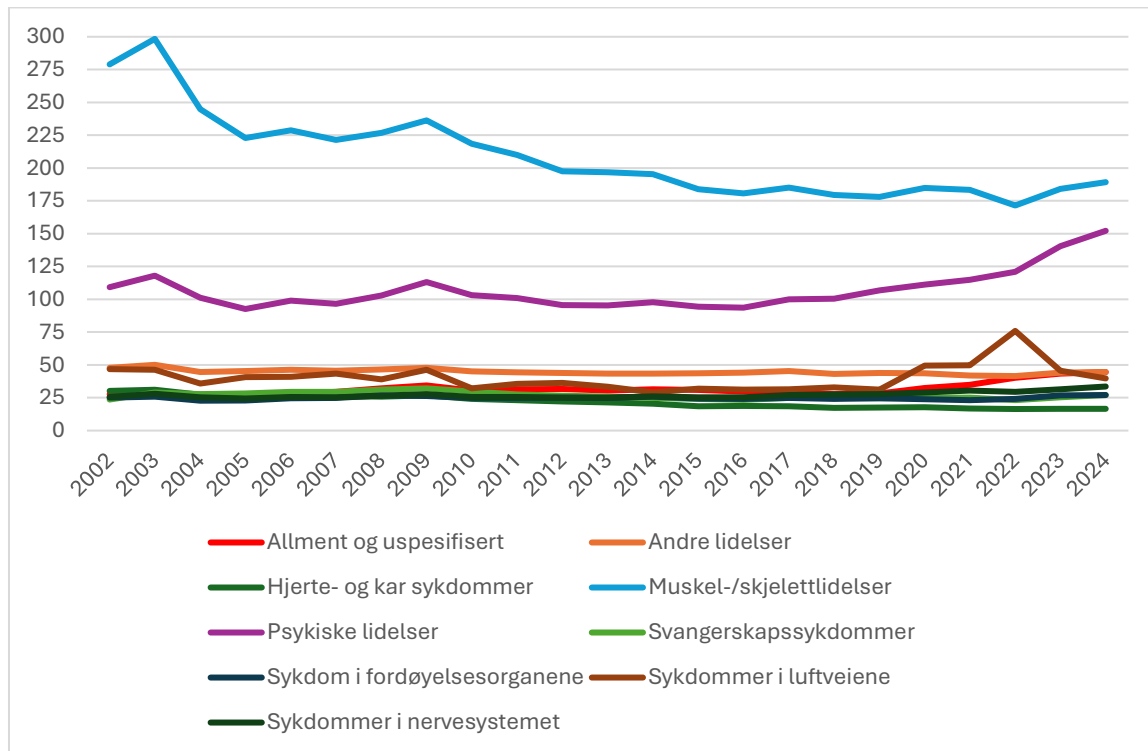
Figur 1. Legemeldt sykefravær alle diagnoser (venstre akse: Sykefraværprosent) og sykefravær med sykdommer i luftveiene (høyre akse: Tapte dagsverk per 10 000 avtalte dagsverk). Årene 2002 – 2024.

Sykefraværprosenten økte samtidig med økningen i sykefravær med sykdommer i luftveiene, men da sykefravær med luftveissykdommer begynte å falle i 2023, fortsatte sykefraværet å øke (Figur 1).

Det var spesielt diagnosegruppene psykiske lidelser, muskel- og skjelettlidelser og allment og uspesifikt som økte da sykefravær med sykdommer i luftveiene falt (Figur 2).

Figur 2. Legemeldt sykefravær etter diagnosegruppe. Tapte dagsverk per 10 000 avtalte dagsverk. Årene 2002 – 2024.

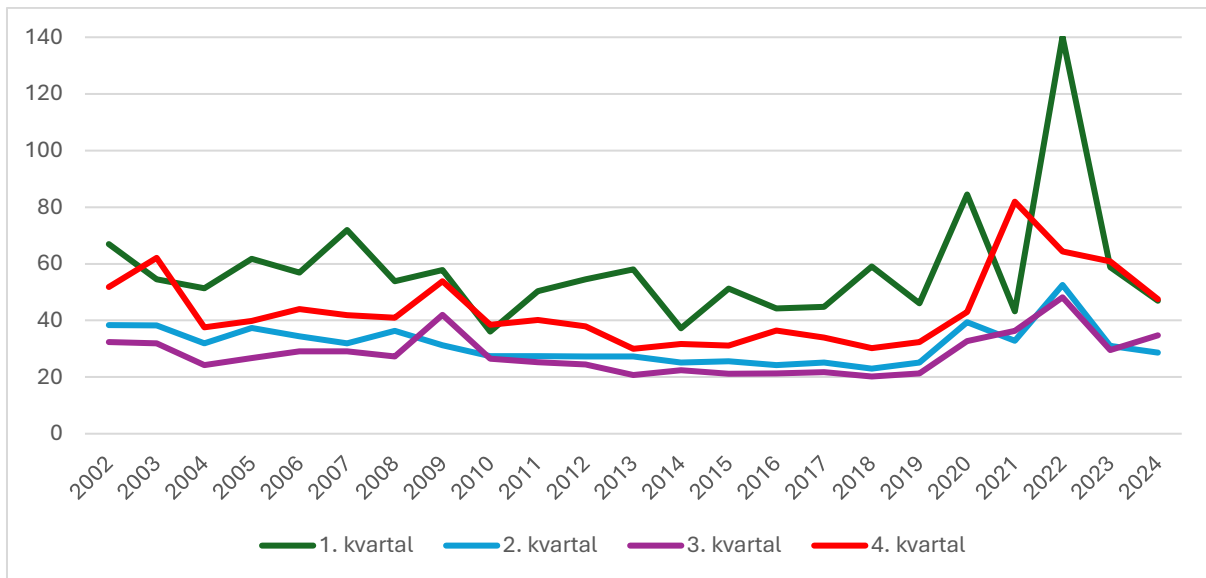

Innen gruppen allment og uspesifisert var det spesielt diagnosen slapphet/ tretthet som hadde en kraftig økning. Denne økning flatet ut i 2024 på grunn av en nedgang i siste kvartal ([Utviklingen i legemeldt sykefravær. Året 2024](#)). En registerstudie fra Nav viste en sammenheng mellom sykefravær med covid-19 og påfølgende sykefravær med slapphet/ tretthet ([Sammenheng mellom covid-19 og trøtthet og slapphet](#)). Det er også funnet en tidsmessig sammenheng mellom koronasmitte i samfunnet, fastlegekonsultasjoner og nye sykefravær med diagnosen slapphet/ tretthet (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39438966/>).

Sesongvariasjoner

Sykefraværet har tydelige sesongvariasjoner og dette gjelder spesielt sykefravær med sykdommer i luftveiene. For å sammenlikne sykefraværet i et kvartal med det foregående kvartalet, må sykefraværet sesongjustertes. Dette utføres av SSB hvert kvartal. De sesongjusterte tallene inneholder ikke informasjon om diagnoser. For å undersøke utviklingen i en diagnosegruppe, bruker vi enten årstall eller sammenlikner et kvartal i et år med samme kvartal årene før.

Figur 3. Legemeldt sykefravær med sykdommer i luftveiene. Tapte dagsverk per 10 000 avtalte dagsverk). Alle kvartaler i årene 2002 – 2024.

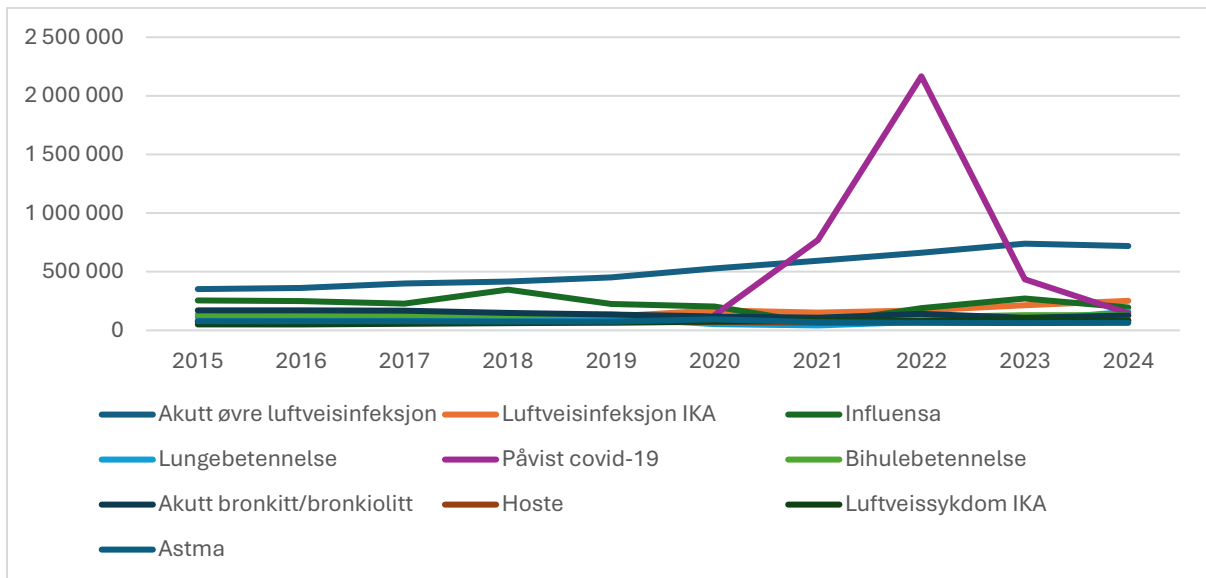
2. og 3. kvartal er normalt kvartalene med lavest sykefravær, mens 1. kvartal har høyest sykefravær, etterfulgt av 4. kvartal ([Kvartalstatistikk - nav.no](https://www.nav.no/Arbeids-og-velferdsdirektoratet/Statistikk/Statistikk-om-sykefravaer)). Dette gjelder sykefraværet generelt, men spesielt for sykefravær med sykdommer i luftveiene (Figur 3). Fra 2020 har det vært større svingninger i sykefravær med sykdommer i luftveiene enn i tidligere år (Figur 3). I 2021 lå nivået i 4. kvartal over nivået i 1. kvartal, som er kvartalet der sykdommer i luftveiene normalt er høyest. I 2023 og 2024 var sykefraværet med sykdommer i luftveiene på samme nivå i 1. og 4. kvartal.

I 2024 økte sykefraværet med sykdommer i luftveiene i 3. kvartal, sammenliknet med 3. kvartal året før, mens det falt i de tre andre kvartalene. Dersom vi kun sammenlikner 3. kvartal i 2024 med tilsvarende kvartal året før, kan vi få et misvisende bilde av at sykefravær med sykdommer i luftveiene øker.

Økningen i 3. kvartal 2024 kan skyldes en endring av sesongmønsteret dette året, og utbrudd av mycoplasma. Det var også en økning i en rekke andre enkeltdiagnoser knyttet til luftveier i sykefraværstallene, som influensa, kikhoste og akutt øvre luftveisinfeksjon ([Sykefraværet fortsatte å øke i 3. kvartal](#)).

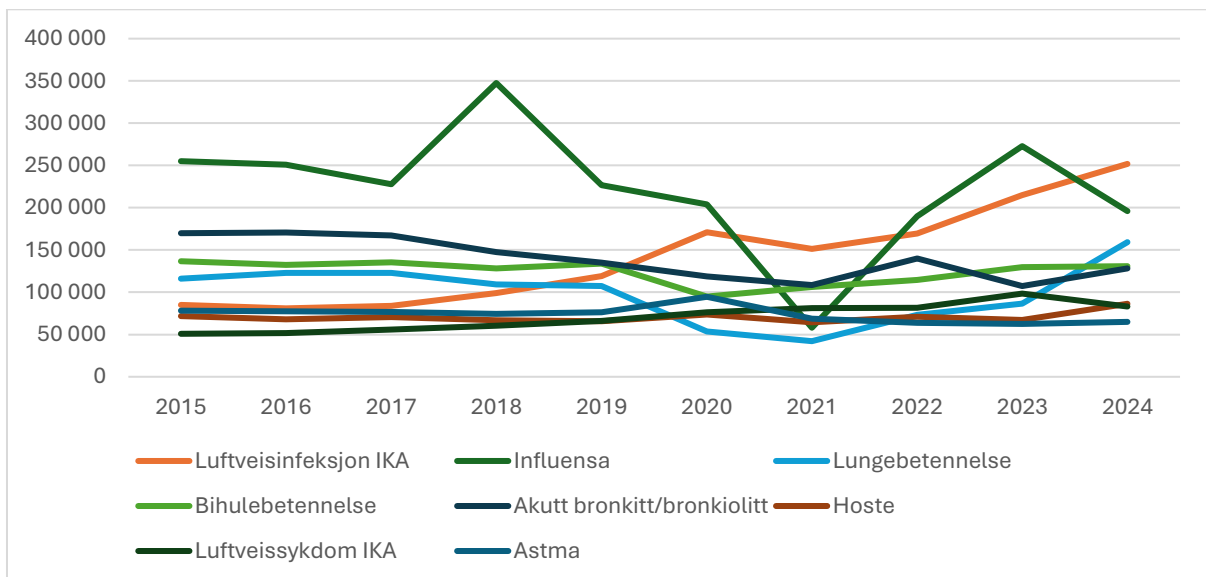
Totalt for året 2024 var det en nedgang i sykefraværet med sykdommer i luftveiene, sammenliknet med året før (Figur 1).

Figur 4. Legemeldt sykefravær med de 10 vanligste enkeltdiagnosene innen gruppen sykdommer i luftveiene. Antall tapte dagsverk. Årene 2015-2024.

Økningen i sykefravær med sykdommer i luftveiene fra 2020 til 2022 er tydelig påvirket av påvist covid-19 (Figur 4). Samtidig med nedgangen i denne diagnosen, økte sykefravær med andre luftveisdiagnoser (Figur 4).

Figur 5. Legemeldt sykefravær med de vanligste enkeltdiagnosene innen gruppen sykdommer i luftveiene (unntatt påvist covid-19 og akutt øvre luftveisinfeksjon). Antall tapte dagsverk. Årene 2015-2024.

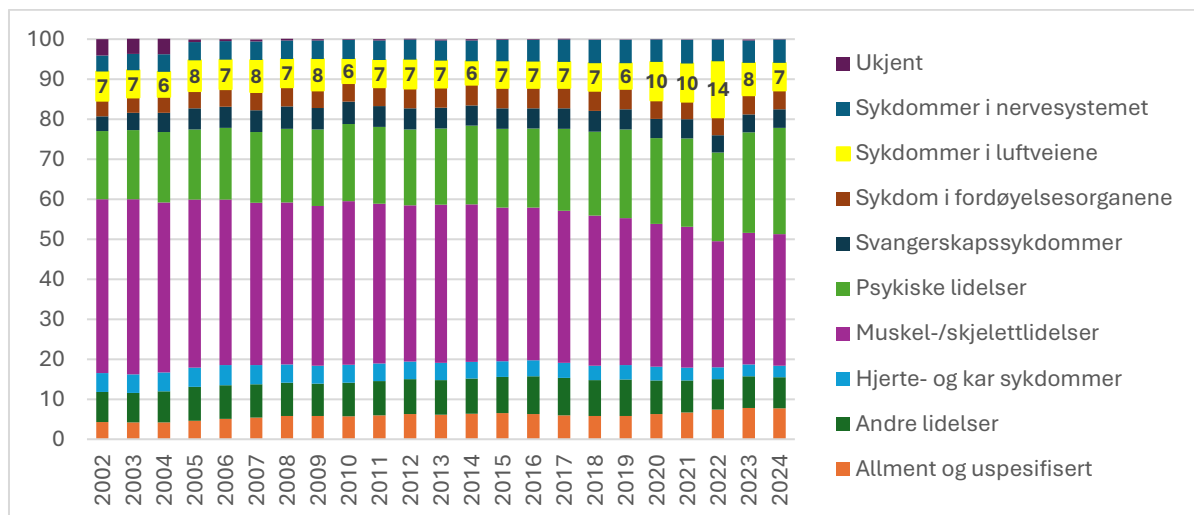
Sykefravær med influensa har store variasjoner fra år til år, men var spesielt lavt da det var utbrudd av covid-19 i 2020 og 2021. Samtidig som sykefravær med covid-19 sank fra 2022 til 2023, økte sykefraværet med influensa. I 2024 var det en nedgang i sykefravær med både covid-19 og influensa (Figur 4) (Figur 5). Økningen dette året var i diagnoser

som lungebetennelse, bronkitt og andre diagnoser med uspesifisert infeksjon som hoste, luftveisinfeksjon og luftveissykdom (Figur 5).

Sykefravær med sykdommer i luftveiene utgjør 7 prosent av det totale sykefraværet

Sykefravær med sykdommer i luftveiene utgjorde 23 prosent av alle sykefraværene i 2024, men kun 7 prosent av sykefraværsdagene (Figur 6). Sykefraværet i Norge måles i antall tapte dagsverk, og det er dette målet vi bruker for å beregne hvor stor andel en diagnose utgjør av det totale sykefraværet. Sykdommer i luftveiene utgjør dermed kun 7 prosent av sykefraværet. Dette skyldes at disse sykefraværene er blant diagnosegruppene med kortest varighet. Sykefraværene med luftveissykdommer som ble avsluttet i løpet av 2024, varte i gjennomsnitt i 8,5 dager ([Utviklingen i legemeldt sykefravær. Året 2024](#)).

Figur 6. Sykefravær per diagnosegruppe: Prosent tapte dagsverk av alle tapte dagsverk. År 2002 – 2024.

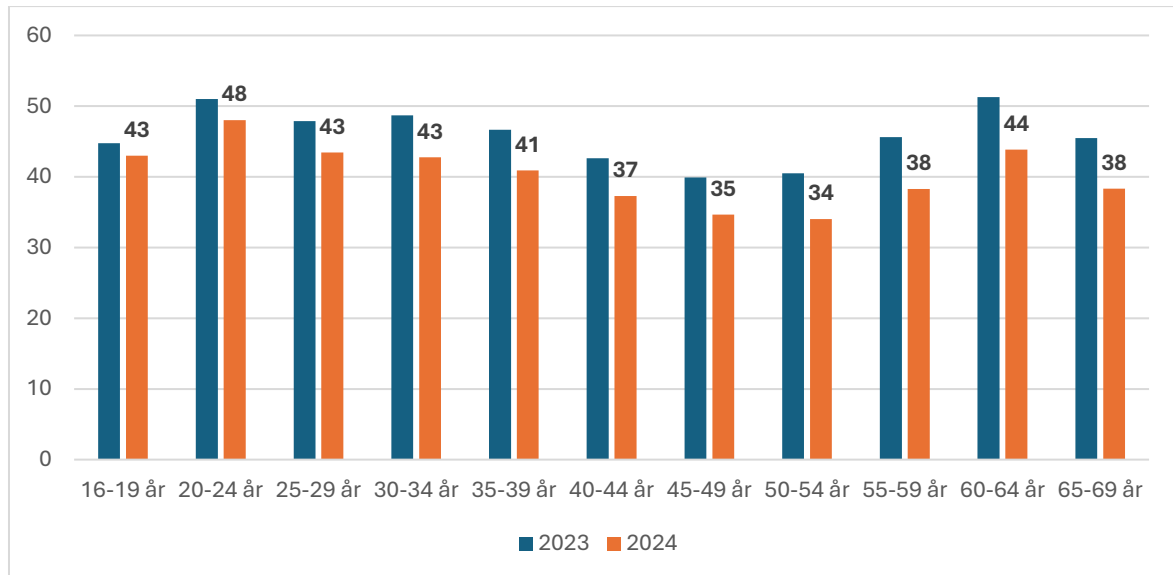

Sykefravær med sykdommer i luftveiene utgjorde en større andel av det totale sykefraværet enn vanlig i pandemiårene. I 2022 var 14 prosent av sykefraværet relatert til sykdommer i luftveiene. I 2024 utgjorde diagnosegruppen en like stor andel av det totale sykefraværet som årene før pandemien (Figur 6), til tross for at nivået på sykefraværet med sykdommer i luftveiene fortsatt var høyere enn før pandemien (Figur 1) (Figur 2).

Årsaken til at andelen er tilbake til nivået før pandemien, selv om nivået fortsatt er høyere, er at sykefravær med andre diagnoser har økt mer enn sykdommer i luftveiene i perioden 2019-2024 (Figur 2). 10 prosent av økningen i sykefraværet fra 2019 til 2024 kan relateres til økningen i sykdommer i luftveiene. Til sammenlikning står sykefravær med psykiske lidelser for 50 prosent av økningen i samme periode ([Utviklingen i legemeldt sykefravær. Året 2024](#)).

Høyest sykefravær med sykdommer i luftveiene blant de yngste og de eldste arbeidstakerne

Figur 7. Sykefravær med sykdommer i luftveiene: Tapte dagsverk per 10 000 avtalte dagsverk. Etter aldersgrupper. År 2002 – 2024.

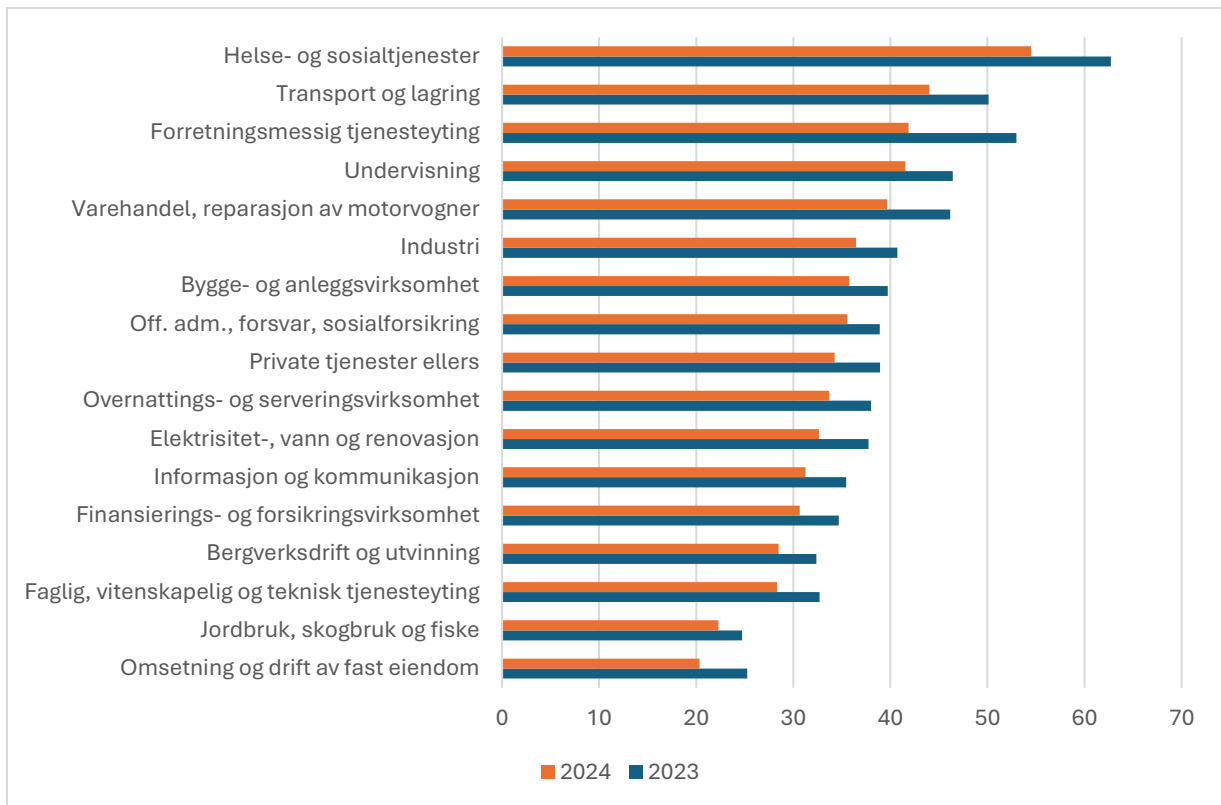

Sykefraværet øker normalt med økende alder, men for sykefravær med sykdommer i luftveiene er det høyest for aldersgruppen 20-24 år, etterfulgt av 60-64 åringene (Figur 7). En mulig forklaring på dette er at de yngste er mest utsatt for smitte og jobber i næringer med menneskelig kontakt og smitterisiko, mens de eldste er mest utsatt for å bli syk ved smitte. Kroniske sykdommer i luftveiene er også vanligere ved økende alder ([Kols - FHI](#)). Personer i alderen 40-54 år har lavest sykefravær med sykdommer i luftveiene. En forklaring kan være at personer i denne alderen er mindre utsatt for smitte enn de yngre og mindre mottakelig enn de eldre. En annen forklaring kunne vært at personer i disse aldersgruppene hadde andre diagnoser som sin hoveddiagnose på sykmeldingen, men personer mellom 40 og 54 år har også generelt lavere sykefraværsprosent enn 30 åringene og 60 årene ([Årsstatistikk – sykefravær](#)).

Høyest fravær med sykdommer i luftveiene innen helse og sosialtjenester

Sykefravær med sykdommer i luftveiene varierer med næring. I 2024 var det høyest innen næringene helse- og sosialtjenester og transport og lagring (Figur 8). Disse næringene har også generelt det høyeste sykefraværet. Alle næringene hadde nedgang i sykefravær med sykdommer i luftveiene fra 2023 til 2024.

Figur 8. Sykefravær med sykdommer i luftveiene: Tapte dagsverk per 10 000 avtalte dagsverk. Etter næring. Årene 2023 og 2024.

Yrker innen helse og sosialtjenester, transport og næring, forretningsmessig tjenesteyting og undervisning, innebærer ofte arbeid med mennesker med risiko for smitte. Arbeidsoppgavene kan vanligvis ikke utføres fra hjemmekontor, noe som betyr at det oftere er nødvendig med fravær fra jobb ved luftveissymptomer.

Diskusjon

Sykefravær med sykdommer i luftveiene var i 2024 fortsatt høyere enn før pandemien, til tross for at sykefravær med covid-19 var kraftig redusert i 2024. Selv om det ikke lenger var vanlig å teste for covid-19 ved luftveissymptomer, var det i 2024 146 000 tapte dagsverk med diagnosen påvist covid-19. I tillegg kan både covid-19 og influensasykdom som ikke påvises i test, havne under mer uspesifikke luftveisdiagnoser.

En mulig grunn til at sykefraværet med sykdommer i luftveiene fortsatt er høyere enn før pandemien, er at det fortsatt er mye smitte i samfunnet. Dette kan gjelde både covid-19 og andre infeksjoner som var lite utbredt under pandemien, og som mange derfor ikke har immunitet mot.

En annen forklaring er at oppfordringen om å holde seg hjemme fra jobb for å unngå å smitte andre under pandemien, fortsatt gjør at mange holder seg hjemme ved lette luftveissymptomer. På den annen side har mange arbeidsplasser større mulighet for

hjemmekontor. Ved milde luftveissymptomer og god allmenntilstand, kan hjemmekontor erstatte sykefravær. Statistikken viser at større muligheter for hjemmekontor ikke veier opp for faktorene som opprettholder et høyere sykefravær med sykdommer i luftveiene.

De unormale sesongvariasjonene de siste årene kan være forbigående eller vise et nytt og mer varierende mønster. Dette viser uansett at vi må være varsomme med å trekke konklusjoner ved å sammenlikne kvartalsstatistikken for sykdommer i luftveiene med tilsvarende kvartaler årene før. Årsstatistikken er mer robust siden vi har alle sesonger i et år. For å opprettholde oppdatert statistikk gjennom året, bruker vi fortsatt kvartalsstatistikken og sammenlikner diagnosegruppene med samme kvartal årene før. Når det gjelder sykefravær med sykdommer i luftveiene, bør disse tallene tolkes med ekstra varsomhet.

Sykefraværprosent

Sykefraværprosenten består av tapte dagsverk (sykefraværsgener) som prosent av avtalte dagsverk (planlagte arbeidsdager) og regnes ut på denne måten:

$$\frac{\text{Tapte dagsverk}}{\text{Avtalte dagsverk}} * 100$$

Andel per 10 000

For diagnoser ganger vi brøken med 10 000 og får andel per 10 000. Dette regnes ut slik:

$$\frac{\text{Tapte dagsverk for diagnosegruppen}}{\text{Alle avtalte dagsverk}} * 10\,000$$